

Factsheet Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

Een factsheet geeft kort en bondig informatie over een specifiek thema.

Datum: mei 2007

Dit factsheet is geschreven voor de "de maand van de OGGZ"

Zie ook de andere factsheet die in deze maand is verschenen:

- Interessante initiatieven OGGZ



Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

mantelzorg

kwetsbare groepen

vrijwillige inzet

huiselijk en seksueel geweld

leefbaarheid

Wmo en de OGGZ

Openbare geestelijke gezondheidszorg

Wat houdt de Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) in? Voor wie is de OGGZ bedoeld? Wat is de relatie met de andere Wmo-prestatievelden? De OGGZ is vooral samenwerken, afstemmen, informeren en coördineren. Hoe pakt men dit slim aan?

OGGZ in de Wmo

Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) is al sinds de jaren '90 van de vorige eeuw de verantwoordelijkheid van gemeenten door de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV). Vanaf 2007 is de OGGZ als 8e prestatieveld in de Wmo opgenomen. Alle OGGZ-taken zijn uit de Wcpv overgeheveld naar de Wmo, met uitzondering van de psychosociale hulp bij rampen.

Voor wie is de OGGZ bedoeld?

Als integraal deel van de Wmo richt de OGGZ zich niet alleen op kwetsbare groepen; collectieve preventie maakt er ook deel van uit. Wel gaat de meeste aandacht uit naar mensen in een (multi-)probleemsituatie. Zij zijn sociaal geïsoleerd, beperkt in hun sociale vaardigheden, kampen met armoede, lage SES en werkloosheid. Ze zijn ex-dakloos, -verslaafd of ex-GGZ-cliënt in de 'maatschappelijke herstelfase'. De problemen liggen op meerdere levensgebieden en er is geen expliciete hulpvraag. Het gaat om 0,5 tot 1% van de bevolking; het grootste deel van hen leeft in de stad.

Doel en taak van de OGGZ

Het *over all* doel van de OGGZ is voorkomen van maatschappelijke uitval en dakloosheid door het vroegtijdig signaleren en beïnvloeden van (risico)factoren. Daarnaast is het doel maatschappelijk herstel te bevorderen in de richting van een zo zelfredzaam mogelijk leven en een aanvaardbare kwaliteit van leven voor kwetsbare mensen. Prestatieveld 8 omschrijft de taken van de OGGZ. Deze beslaan drie niveaus:

- Uitvoerend niveau: van signalering tot en met toeleiding

Signalen over multiprobleemsituaties komen terecht bij regionale meldpunten of lokale OGGZ-netwerken. D.m.v. multidisciplinair overleg en zorgcoördinatie wordt de meervoudige hulpvraag verduidelijkt. Er kan dan een integraal, samenhangend plan van aanpak worden opgesteld. Zo vindt er toeleiding naar reguliere zorg plaats. Soms is er eerst een bemoeizorgtraject nodig. De OGGZ heeft ook een taak in het controleren van de voortgang: verloopt het zorg- of hersteltraject naar wens?

Daar waar zorgcoördinatie, het regisseren van het traject, niet regulier georganiseerd wordt, kan de OGGZ daar in voorzien. Hieronder een eenvoudig OGGZ-processchema:

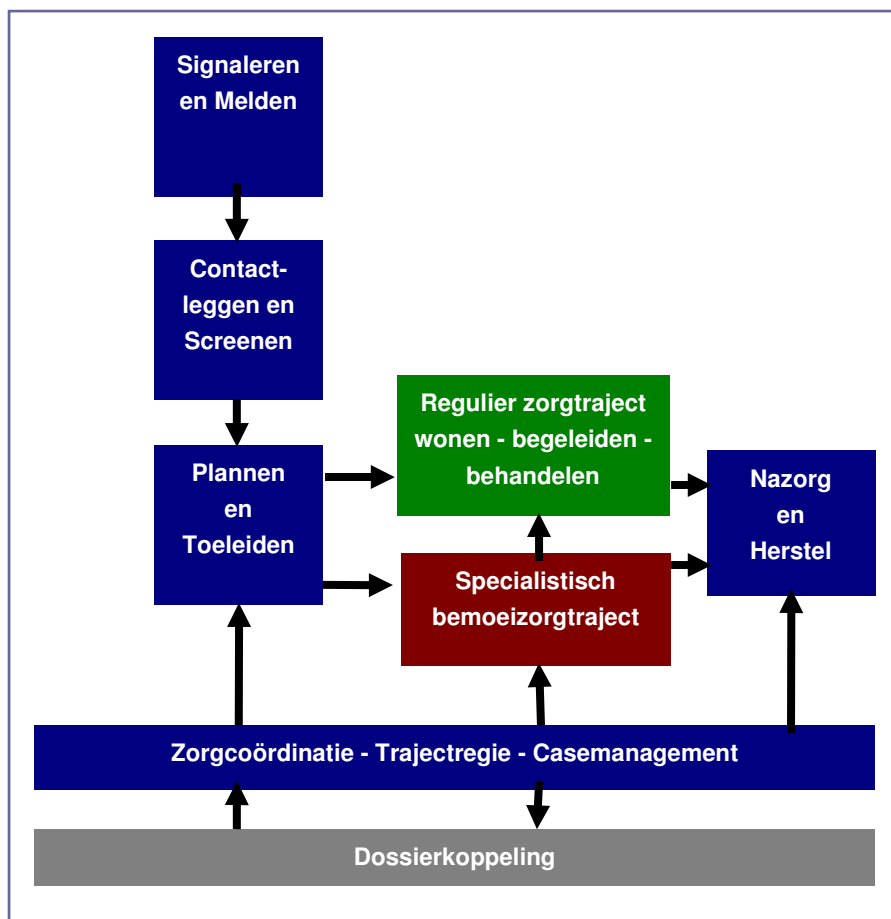


Fig 1: Het OGGZ-processchema

- **Netwerk- of ketenniveau:** samenwerking en samenhang in OGGZ
OGGZ is samenwerken, afstemmen, informeren en coördineren. Door breedte van de OGGZ en de meervoudigheid van problemen zijn er veel partners in en rond de OGGZ werkzaam. OGGZ-samenwerkingsverbanden bestaan doorgaans uit 10 tot 30 (!) participerende organisaties. Op dit netwerk- of ketenniveau is regie nodig gericht op heldere afspraken. In veel regio's is de GGD door de centrumgemeente aangewezen als netwerkregisseur.

- **Beleidsniveau:** signaleren risicofactoren en gedragsbeïnvloeding bevolking
Onder de OGGZ valt ook de collectieve preventie van (ernstige) psychosociale problemen. Denk hierbij aan projecten die sociaal isolement aanpakken of sociaal-emotionele ontwikkeling van jongeren bevorderen. Maar ook facetbeleid zoals rond leefbaarheids- en armoedevraagstukken of vroegtijdige schooluitval. Al deze onderwerpen dragen bij aan het voorkomen van depressies, verslaving en angsten.

OGGZ in relatie tot andere prestatievelden

Een voor de hand liggende koppeling is die met de prestatievelden 7 en 9, resp. 'maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en huiselijk geweld' en 'verslavingsbeleid'. De meeste gemeenten maken hier een gecombineerd Wmo-beleid voor, bijvoorbeeld onder de noemer 'maatschappelijke zorg' of 'OGGZ-plus'.

Samenwerking tussen centrumgemeenten en regiogemeenten

Het is de taak voor alle gemeenten om te werken aan *toeleiding* van mensen in een multiprobleemsituatie naar hulp en zorg. Dat kan op twee manieren: de lokale OGGZ-aanpak en de bovenlokale OGGZ-aanpak.

- De lokale OGGZ-aanpak

In veel gemeenten functioneren lokale zorgnetwerken of 'Sociale Teams'. De netwerken bestaan uit vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties als het algemeen maatschappelijk werk, woningcorporaties, politie, GGD, GGZ en verslavingszorg. Zij vangen signalen op van multiprobleemsituaties in een gebied van doorgaans 25.000 - 40.000 inwoners. Samen beoordelen zij de aard en ernst van de situatie en maken een plan en taakverdeling voor reguliere zorg. Samen kunnen de deelnemers probleemsituaties vroegtijdig signaleren, verminderen en oplossen.

- De bovenlokale OGGZ-aanpak

Nederland is verdeeld in 43 regio's voor maatschappelijke opvang, verslavingsbeleid en OGGZ. In elke regio heeft een centrumgemeente een speciale verantwoordelijkheid ten aanzien van de prestatievelden zes, zeven en acht. In nauw overleg met de omliggende gemeenten, met cliëntvertegenwoordigers en met zorgaanbieders ontwikkelen de centrumgemeenten een regionaal of bovenlokaal beleid. Sinds kort spreken veel centrumgemeenten van een 'samenhangend maatschappelijke zorg-beleid'.

In alle regio's zijn ook regionale meld- of coördinatiepunten opgezet. Meldingen over multiprobleemsituaties, zoals bij lokale OGGZ-aanpak, kunnen hier ook terecht komen. Het gaat dan meestal om zeer complexe, meervoudige problemen als hardnekkige zorgmijding, dakloosheid en veelpleging. Dergelijke ingewikkelde zaken wordt bovenlokaal en multidisciplinair besproken en aangepakt. Bijvoorbeeld door outreachende interventieteams en gespecialiseerde zorgcoördinatie of traject-regie. Ook hier is het doel: toeleiding naar reguliere zorg.

De lokale aanpak kan het best geregisseerd worden door de gemeente zelf. De bovenlokale regie is in handen van de centrumgemeente.

Beleidsinformatie & monitoring

Om gericht beleid te ontwikkelen heeft een gemeente actuele en volledige gegevens nodig over vraag, aanbod en gerealiseerd aanbod. Periodiek zal de gemeente zich dus moeten afvragen of het beleid nog wel up-to-date is en de aanpak wel resultaten oplevert.

Veel gemeenten zijn sinds kort aan de slag met het ontwikkelen van een OGGZ-monitor. Men zoekt daarbij vooral naar een monitor die aansluit bij de dagelijkse registratie van trajecten. Een systematische studie naar lokale monitor-initiatieven is helaas nog niet voorhanden.

Bruikbare literatuur

- Wolf, J. (2006), *Handreiking OGGZ in de Wmo*. In: Gereedchapskist Wmo. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Drouven, L.E. en S.J.M. Schutte (2006), *Handreiking besteding OGGZ middelen voor toeleiding*. Enschede: HHM.
- Aa, A. van der, D. Heineke en B. van Putten (2006), *Ketenzorg daklozen, kwaliteitscriteria, verbeteringsmogelijkheden, prestatieafspraken*. Utrecht: NIZW.
- Venneman, B. (2005), *Rafelige randen, individuele OGGZ, visie, uitgangspunten en methodiek*. Rotterdam: GGD Rotterdam en omstreken.
- Hulp en Welzijn Leeuwarden (2006), *In beeld, Sociale teams Leeuwarden*. Leeuwarden.
- Timmerman, B. en L. van Iersel, *Openbare Geestelijke Gezondheidszorg in de praktijk van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Een visiedocument voor instellingen van de Federatie Opvang*.
- GGD Nederland, GGZ Nederland, KNMG (2005), *Handreiking Gegevensuitwisseling in het kader van bemoeizorg*.
- Erp, S. van (2006), *Openbare Geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) en gemeenten, Handreikingen voor gemeenten in de Wmo*. Tilburg: PON.
- Lindt, S. van de (2005), *Een kwestie van samenspel, Sturen en verbeteren van de zorgketen voor zorgmijders: instrument en leidraad*. Trimbos, Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Relevante websites

www.invoeringwmo.nl

www.movisie.nl

www.ggd Kennisnet.nl

www.trimbos.nl

www.lsp-preventie.nl

www.rivm.nl

www.nivel.nl

www.nigz.nl

www.ivo.nl

www.opvang.nl

www.vng.nl

www.igz.nl